

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Rzeszowie

LRZ. 410.006.01.2023

Pan
Krzysztof Warchoń
Dyrektor
Zespołu Szkolno-Przedszkolnego nr 5
W Rzeszowie

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/021 – Kształcenie dzieci cudzoziemców w polskich szkołach.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Szkoła Podstawowa nr 23 im. J.P. II w Rzeszowie ¹ w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 5.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Krzysztof Warchoń Dyrektor, od 1 września 2022 r. W okresie objętym kontrolą funkcję Dyrektora Szkoły pełniły Małgorzata Adamska-Jesiołkiewicz od 1 września 2011 r. do 31 maja 2022 r. i Ewelina Borek od 1 czerwca 2022 r. do 31 sierpnia 2022 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Przyjmowanie dzieci cudzoziemców do szkoły. Warunki realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych w stosunku do dzieci cudzoziemców. Nadzór pedagogiczny dyrektora szkoły nad zajęciami dla dzieci cudzoziemców.
Okres objęty kontrolą	Lata 2020-2023 (do czasu zakończenia kontroli) oraz z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontroler	Barbara Lew, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/114/2023 z 10 maja 2023 r. (akta kontroli str. 3-9)

¹ Dalej: Szkoła

² Dz.U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Uzasadnienie oceny ogólnej

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność kontrolowanej jednostki.

Szkoła prawidłowo realizowała zadania związane z cudzoziemcami w Szkole.

W ocenie NIK, w Szkole przestrzegane były warunki przyjmowania uczniów cudzoziemców do klas ogólnodostępnych⁴, do których kwalifikowano dzieci na podstawie przedstawionych dokumentów oraz na podstawie rozmów kwalifikacyjnych.

Terminowo zgłaszano zmiany w arkuszach organizacji Szkoły organowi prowadzącemu Szkołę. Zapewniono napływającym uczniom cudzoziemcom dodatkowe zajęcia z języka polskiego oraz rzetelnie wprowadzano dane do bazy SIO⁵.

Zapewniono i udzielano uczniom cudzoziemcom wsparcia psychologiczno – pedagogicznego.

Pozytywnie należy ocenić dostosowanie programów obowiązujących w Szkole do poziomu wiedzy i możliwości uczniów cudzoziemców.

Kadrze nauczycielskiej zapewniono możliwość uczestnictwa w szkoleniach związanych z pobytem i nauką dzieci z Ukrainy. Na bieżąco realizowano zapotrzebowanie na pomoce naukowe niezbędne do prowadzenia zajęć.

Nadzór pedagogiczny sprawowany przez dyrektora Szkoły nad zajęciami dla uczniów cudzoziemców był planowany i realizowany w sposób prawidłowy.

Modyfikację programu profilaktyczno-wychowawczego wykonano w roku szkolnym 2022/2023 r. wprowadzając zmiany ułatwiające adaptację, a także niezbędne normy i zasady zachowania oraz bezpieczeństwa obowiązujące w Szkole związane z napływem cudzoziemców ich pobytem i nauką w Szkole.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częstkowej⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

Opis stanu faktycznego

1. Przyjmowanie dzieci cudzoziemców do szkoły.

1. Szkoła jest szkołą publiczną, kształcąca dzieci w cyklu ośmioletnim na podbudowie klasy 0. Organem prowadzącym jest Prezydent Miasta Rzeszowa, nadzór pedagogiczny nad Szkołą sprawuje Podkarpacki Kurator Oświaty w Rzeszowie.

Szkoła wchodzi w skład Zespołu Szkolno-Przedszkolnego nr 5 w Rzeszowie.

Liczba uczniów w Szkole w latach szkolnych 2020/2021-2022/2023⁷ wynosiła odpowiednio 653, 676 i 692 i w stosunku do roku szkolnego 2020/2021 nastąpił wzrost liczby uczniów odpowiednio o 3,52%, 5,97%.

Liczba wszystkich uczniów cudzoziemców w Szkole w latach szkolnych 2020/2021-2022/2023⁸ wynosiła odpowiednio pięć, sześć i 61, w tym pięć, sześć i 59 uczniów z Ukrainy. W stosunku do roku szkolnego 2020/2021 nastąpił wzrost liczby uczniów pochodzących z Ukrainy odpowiednio o 20% i o 1120%. Liczba cudzoziemców

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ W szkole nie było oddziałów przygotowawczych.

⁵ System Informacji Oświatowej.

⁶ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷ wg stanu na 30 września roku 2020, 2021 i 2022.

⁸ wg stanu na 30 września roku 2020, 2021 i 2022.

w stosunku do wszystkich uczniów w Szkole w 2022 r. wynosiła 8,8%. Przyrost liczby uczniów nie spowodował konieczności wprowadzenia nauki na zmiany.

(akta kontroli Tom I str. 10-24)

2. W Szkole uregulowano organizację kształcenia uczniów cudzoziemców w arkuszach organizacyjnych Szkoły.

Zasady i procedury włączania uczniów cudzoziemców do funkcjonowania w społeczności szkolnej przedstawiono kadrze nauczycielskiej podczas posiedzenia Rady Pedagogicznej⁹ w dniu 13 września 2022 r.

Dyrektor Szkoły przekazywał zaopiniowane przez zakładowe organizacje związkowe¹⁰ arkusze organizacji Szkoły organowi prowadzącemu Szkołę corocznie w obowiązujących terminach. Takie same procedury stosowano przy zmianach wprowadzanych aneksami do arkuszy organizacji Szkoły, do 30 września każdego roku. W arkuszach organizacji Szkoły zmiany dotyczyły m.in. organizacji dodatkowych zajęć dla cudzoziemców, zaplanowania zajęć, utworzenia kolejnych grup zajęć z języka polskiego, zmiany przydziału uczniów do grup oraz liczby godzin dodatkowych zajęć z języka polskiego, a także przydzielania zajęć z języka polskiego dla cudzoziemców z Ukrainy przybyłych po rozpoczęciu wojny, w wymiarze 6 godz.¹¹.

Organ prowadzący Szkołę zatwierdzał zmiany w arkuszach organizacji Szkoły w określonych ustawą terminach, jednakże w jednym przypadku wprowadzenia zmian do zatwierdzonego arkusza organizacji Szkoły, aneks nr 2 przekazany w dniu 13 września¹² 2022 r., został zatwierdzony przez organ prowadzący 4 października 2022 r.

W roku szkolnym:

- 2020/2021 były 34 oddziały¹³, uczęszczało do nich pięcioro dzieci cudzoziemców z Ukrainy, po jednym dziecku do poszczególnych oddziałów,
- 2021/2022 było 35 oddziałów, uczęszczało do nich sześcioro dzieci cudzoziemców z Ukrainy, w jednym przypadku dwoje dzieci do jednego oddziału, w pozostałych po jednym dziecku do poszczególnych oddziałów,
- 2022/2023 były 32 oddziały, uczęszczało do nich 61 cudzoziemców¹⁴, w tym 59 z Ukrainy uczęszczało do 24 oddziałów¹⁵.

W Szkole nie było oddziałów przygotowawczych.

(akta kontroli Tom I str. 25-47)

3. W Szkole przyjmowano uczniów cudzoziemców wg zasad zawartych w „Procedurze przyjęcia uczniów - cudzoziemskich do Szkoły Podstawowej nr 23 w Rzeszowie”. W procedurze tej zawarto m.in.:

- ocenę czy istnieje potrzeba skorzystania z usług tłumacza (w przypadku ucznia uchodźcy - za zgodą rodziców - Szkoła mogła nawiązać kontakt z ośrodkiem dla uchodźców w celu ustalenia możliwości wsparcia ucznia i jego rodziny),
- ustalenie daty spotkania z rodzicami i uczniem,
- uzupełnienie formularzy, łącznie z wywiadem na temat dziecka,
- przekazanie informacji i odpowiedzi na temat Szkoły,

⁹ Protokół nr 2 z posiedzenia RP z dnia 13 września 2022 r.

¹⁰ Tj. przez ZNP w Rzeszowie, NSZZ „Solidarność” Pracowników Oświaty i Wychowania w Rzeszowie, WZZ „Solidarność-Oświata” w Stalowej Woli.

¹¹ Aneks: nr 5 z 24 września 2020 r., nr 5 z 23 sierpnia 2021 r., nr 5 z 29 marca 2022 r., nr 5 z 10 maja 2022 r. i 12 kwietnia 2023 r.

¹² Obowiązujący od 1 września 2022 r.

¹³ klasy od I do VIII.

¹⁴ dwoje cudzoziemców nie będących obywatelami Ukrainy uczęszczało: jeden do oddziału tylko z dziećmi z Polski, drugi do oddziału z jednym dzieckiem z Ukrainy i dziećmi z Polski.

¹⁵ W tym 7 oddziałów z jednym dzieckiem, 7 oddziałów z dwójką dzieci, 6 oddziałów z trojgiem dzieci, 3 oddziały z czwórką i 1 oddział z sześciorgiem dzieci z Ukrainy.

- przekazanie informacji o uczniu wychowawcy, nauczycielowi języka polskiego, psychologowi i innym nauczycielom przedmiotów,
- powierzenie wykwalifikowanemu nauczycielowi zadanie wspierania ucznia, ustalenie zajęć indywidualnych z języka polskiego i zajęć wyrównawczych (za zgodą rodziców).

W procedurze zawarto również działania związane z wstępną oceną procesu zaadoptowania ucznia w Szkole, dokonywaną po ok. czterech do sześciu tygodni od rozpoczęcia nauki przez ucznia cudzoziemca w Szkole i następne po ok. trzech, sześciu i dwunastu miesiącach. W przypadku braków postępów edukacyjnych procedury wskazywały przeprowadzenie pogłębionej diagnozy psychologicznej i pedagogicznej ucznia w języku rodzimym i kontakt z rodzicem.

(akta kontroli Tom I str. 48-58)

4. Na podstawie analizy dokumentacji 15 uczniów cudzoziemców, którzy podjęli naukę w Szkole w roku szkolnym 2022/2023 ustalono, iż we wszystkich przypadkach rodzice/rodzic złożyli wniosek o przyjęcie ucznia do Szkoły. W dwóch przypadkach przedstawione zostało świadectwo/zaświadczenie stwierdzające ukończenie kolejnego etapu edukacji za granicą w Ukrainie, w dwóch przypadkach świadectwo ukończenia klasy przez ucznia w Polsce. Ze wszystkimi uczniami przeprowadzono rozmowy kwalifikacyjne dotyczące przyjęcia ucznia cudzoziemskiego do oddziału ogólnodostępnego w Szkole.

Szkoła przyjmowała uczniów z ustalonego obwodu, właściwego dla miejsca zamieszkania ucznia.

(akta kontroli Tom I str. 56-57)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Znaczny wzrost liczby uczniów cudzoziemców w Szkole nie miał negatywnego wpływu na warunki kształcenia. Wszystkim uczniom cudzoziemcom umożliwiono naukę dodatkowych sześciu godzin z języka polskiego oraz spełniono kryteria w zakresie warunków i trybu przyjęcia do Szkoły.

2. Warunki realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych w stosunku do dzieci cudzoziemców.

Opis stanu
faktycznego

1. W Szkole nie było oddziału przygotowawczego.

Wydatki ogółem na kształcenie dzieci cudzoziemców w latach 2020, 2021, 2022 i 2023 wynosiły odpowiednio 2 323,00 zł, 6 255,00 zł, 299 950,00 zł i 166 273,25 zł¹⁶, w tym na prowadzenie dodatkowych zajęć z języka polskiego wynosiły odpowiednio 2 323, 00 zł, 6 255,00 zł, 26756,00 zł i 16 154,45 zł. Inne wydatki¹⁷ w roku 2022 wynosiły 273 196,00 i w 2023 r.¹⁸ wynosiły 150 118,79 zł.

(akta kontroli Tom I str. 48-58)

2. Na próbie 10% uczniów cudzoziemców przyjętych¹⁹ do Szkoły w trakcie roku szkolnego 2021/2022 (po 30 września) oraz 10% uczniów cudzoziemców

¹⁶ Na dzień 31 marca 2023 r.

¹⁷ Wynagrodzenia, składki pracowników oraz wydatki rzeczowe.

¹⁸ Do 31 marca 2023 r.

¹⁹ sześciu uczniów.

wykreślonych²⁰ z listy uczniów w trakcie ww. roku szkolnego ustalono, że Szkoła wprowadzała do szkolnej bazy SIO dane identyfikacyjne wszystkich uczniów cudzoziemców w terminie do czterech dni od zgłoszenia dziecka do szkoły. W jednym przypadku zgłoszenie do Szkoły nastąpiło 16 lutego²¹ podczas ferii, a rejestracja 3 marca 2023 r. Termin przyjęcia ucznia do Szkoły został uzgodniony na prośbę rodziców dziecka i związany był z sytuacją rodzinną. Przyjęcie ucznia ustalono na 3 marca 2023 r. i w tym dniu ucznia zgłoszono do bazy SIO.

Wyrejestrowywanie uczniów z bazy SIO nastąpiło w jednym przypadku w terminie trzech dni od zgłoszenia, w pozostałych w dniu informacji, tj. rezygnacji pisemnej, że dziecko nie będzie uczęszczać do Szkoły.

Dyrektor Szkoły w latach szkolnych objętych kontrolą (po dniu 30 września) przedkładał organowi prowadzącemu szkołę aneksy do arkuszy organizacji szkoły w zakresie spraw dotyczących kształcenia uczniów cudzoziemców, były one zatwierdzone przez organ prowadzący.

(akta kontroli str. Tom I str. 65—91)

3. W Szkole obowiązywały programy nauczania opracowane w wydawnictwach, w oparciu o które prowadzono edukację wszystkich uczniów, w tym także cudzoziemców.

Nauczyciele dokonywali wstępnej diagnozy poziomu wiedzy i umiejętności uczniów rozpoczynając pracę z nowym uczniem w celu dostosowania realizowanych przez siebie programów nauczania.

Z ankiety przeprowadzonej wśród 16 nauczycieli przedmiotów: język polski, matematyka, geografia i edukacja wczesnoszkolna wynika, że przeprowadzali oni diagnozę wstępną poziomu wiedzy i umiejętności uczniów, w tym w 15 przypadkach w momencie rozpoczęcia nauki w oddziałach i w jednym przypadku według uznania nauczyciela.

Wszyscy realizowali podstawę programową z wydawnictwa, a w 15 przypadkach dostosowywali, stosownie do możliwości uczniów cudzoziemców, obowiązujące programy nauczania. W jednym przypadku nauczyciel skorzystał z dostosowanego programu.

Dostosowania dotyczyły metod, form pracy z uczniem lub organizacji nauczania (15)²², treści edukacyjnych (5) i sposobów oceniania (4). Polegały one na: dopasowaniu liczby zadań do wykonania w określonym czasie lub wydłużeniu czasu pracy (11), różnicowaniu stopnia trudności (8), zastosowaniu określonej metody pracy z uczniem (7), pracy z pomocą nauczyciela/asystenta/kolegów podczas zajęć (16), zmniejszeniu obszerności tekstów do czytania lub materiału do opanowania (9), przygotowaniu tekstów oraz treści programowych w prostym języku (teksty preparowane), obrazkach (5), sprawdzaniu wiedzy w określonej formie (6), korzystaniu z dodatkowych pomocy (np. słowników, internetu itp.) podczas pracy (11) oraz tłumaczeniu prac pisemnych na język ojczysty.

Dostosowania programów wprowadzano na podstawie przeprowadzonej przez nauczycieli diagnozy poziomu wiedzy i umiejętności uczniów (12), przeprowadzonego przez pedagoga i/lub psychologa rozpoznania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia cudzoziemca (4) oraz na podstawie ogólnych wskazań metodycznych związanych z pracą z cudzoziemcami (12).

(akta kontroli str. Tom I str. 92-125)

²⁰ Sześciu uczniów.

²¹ Ferie na Podkarpaciu trwały od 14 do 27 lutego 2023 r.

²² W nawiasach podano liczbę udzielonych odpowiedzi na dane pytanie ujęte w ankiecie.

4. (5, 6) W Szkole nie zorganizowano oddziałów przygotowawczych dla uczniów z Ukrainy (cudzoziemców).

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że nie występowałiśmy do organu prowadzącego o organizację oddziałów przygotowawczych, gdyż nie było w szkole wystarczającej liczby dzieci nieznających języka polskiego (albo znających go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki) na odpowiednich poziomach kształcenia (a więc dla grup jednolitych wiekowo). Powyższe przesłanki nie zostały spełnione w naszej placówce w stopniu uzasadniającym i umożliwiającym utworzenie oddziału przygotowawczego którejkolwiek klasy²³.

(akta kontroli str. Tom I str. 126-129)

7. W okresie objętym kontrolą w Szkole organizowano dodatkowe zajęcia z języka polskiego w wymiarze 2 godzin tygodniowo w roku szkolnym dla wszystkich dzieci cudzoziemców i dzieci powracających z zagranicy.

W marcu 2022 r. przyjęto do Szkoły 15 dzieci²⁴, w kwietniu pięć i w maju jedno dziecko. Od 1 września 2022 r. do końca kontroli przyjęto do Szkoły 35 dzieci²⁵ i sukcesywnie organizowano im dodatkowe zajęcia z języka polskiego.

Od 4 kwietnia 2022 r. dzieci niebędące obywatelami polskimi, podlegające obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które nie znały języka polskiego albo znały go na poziomie niewystarczającym, korzystały z bezpłatnej nauki języka polskiego. Zajęcia prowadzono w grupach liczących nie więcej niż 15 uczniów oraz w wymiarze nie niższym niż 6 godzin lekcyjnych tygodniowo.

(akta kontroli str. Tom I str. 130-307)

8. Dyrektor Szkoły zorganizował dla wszystkich uczniów cudzoziemców wsparcie psychologiczno-pedagogiczne, którego udzielali pedagodzy zatrudnieni w wymiarze: 1 etatu od 1 września 2019 r.; 8/22 etatu w okresie od 19 września 2022 r. do 23 czerwca 2023 r.; 9/22 etatu w okresie od 3 października do 31 grudnia 2022 r. i od 3 października 2022 r. do 23 czerwca 2023 r.

W latach szkolnych 2020/2021, 2021/2022 i 2022/2023 (do dnia zakończenia kontroli) udzielono pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom cudzoziemcom poprzez:

- zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z przedmiotu²⁶ w roku szkolnym 2020/2021 z jednym uczniem z języka polskiego, w 2021/2022 z dwoma uczniami z języka polskiego i jednym z matematyki i w 2022/2023 z czterema z języka polskiego i z jednym z matematyki;

- zajęcia specjalistyczne (korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne, o charakterze terapeutycznym) w roku szkolnym 2020/2021 korekcyjno-kompensacyjne z dwoma uczniami i zajęcia logopedyczne z jednym uczniem oraz w latach następnych zajęcia korekcyjno-kompensacyjne z jednym uczniem i zajęcia logopedyczne z dwoma uczniami. W ostatnim roku przeprowadzono jeszcze zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne z jednym uczniem.

W latach szkolnych 2020/2021, 2021/2022 i 2022/2023 udzielono odpowiednio 5, 38 i 60 porad i konsultacji oraz w 2022/2023 r. przeprowadzono 14 warsztatów.

²³ Informacja w tej sprawie udzielona przez Prezydenta Miasta Rzeszowa jest zgodna z odpowiedzią Dyrektora Szkoły.

²⁴ W tym 2 dzieci po 22 marca 2022 r.

²⁵ W tym 26 dzieci we wrześniu, trzy w październiku, po jednym w listopadzie i grudniu 2022 r., jedno w lutym i troje dzieci w kwietniu 2023 r.

²⁶ Zajęcia rozwijające uzdolnienia organizuje się dla uczniów szczególnie uzdolnionych (§ 7 ww. rozporządzenia).

Na próbie losowo wybranej dokumentacji dotyczącej 20 uczniów cudzoziemców przyjętych do Szkoły w roku szkolnym 2022/2023 ustalono, iż w stosunku do tych uczniów przeprowadzono diagnozę, rozpoznano ich indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne, ich możliwości psychofizyczne i czynniki środowiskowe wpływające na ich funkcjonowanie w Szkole.

Po około 4-7 tygodniach od przyjęcia wszyscy uczniowie zostali poddani ocenie zaadaptowania się ucznia z Ukrainy w Szkole. Sprawdzono funkcjonowanie ucznia w sferze językowej dotyczącej m.in. problemów z komunikacją w języku polskim z rówieśnikami i nauczycielami; postępów w nauce i ewentualnej pomocy i motywacji ze strony nauczycieli; relacji z rówieśnikami i pracownikami szkoły. Zwrócono m.in. uwagę na kontakty z rówieśnikami z klasy, a także z uczniami z Ukrainy oraz na zachowanie związane z zaangażowaniem w życie szkoły; oceniono rozwój emocjonalny od chwili przyjęcia do szkoły, potrzebę kontaktu z psychologiem i kontaktu psychologa z rodzicami.

Na podstawie przeprowadzonej ankiety wśród 26 wychowawców oddziałów, do których uczęszczali uczniowie z Ukrainy stwierdzono, iż: w 17 oddziałach wszyscy uczniowie byli objęci pomocą psychologiczno-pedagogiczną, w czterech oddziałach większość uczniów, a w trzech oddziałach niektóre osoby, gdy zachodziła taka potrzeba, w czterech oddziałach żaden uczeń nie był objęty pomocą.

W 26 oddziałach rozpoznano indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne wszystkich uczniów cudzoziemskich, ich możliwości psychofizyczne i czynniki środowiskowe wpływające na ich funkcjonowanie.

Uczniowie korzystali z pomocy psychologiczno-pedagogicznej poprzez: zajęcia rozwijające uzdolnienia w trzech oddziałach, zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się w pięciu oddziałach, zajęcia dydaktyczno – wychowawcze w sześciu oddziałach oraz zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu w jednym oddziale. Uczniowie korzystali także z porad i konsultacji w 17 oddziałach, w jednym oddziale przeprowadzono warsztaty.

Ponadto wychowawcy w ankietach podali, że w ramach pomocy uczniom cudzoziemcom:

- od pierwszych dni pobytu w Szkole wprowadzali (jeżeli była potrzeba to z pomocą tłumacza) dziecko w nowe środowisko, zapoznając go z rówieśnikami, ze środowiskiem i zasadami Szkoły. Przekazywali oferty ośrodków wsparcia dla dzieci z Ukrainy oraz informowali o formach dodatkowych zajęć rozwijających pasję i zainteresowania dzieci,
- utrzymywali stały kontakt z rodzicami dzieci, wymieniali się spostrzeżeniami z innymi nauczycielami uczącymi w celu ustalenia najlepszej formy pomocy dziecku, współpracowali z pedagogiem szkolnym i asystentami nauczycieli, przeprowadzali pogadanki, zabawy integrujące uczniów, warsztaty, zajęcia sportowe,
- w przypadku dzieci z diagnozą dotyczącą trudności w nauce przygotowywali i wdrażali metody i formy pracy dostosowane do możliwości dziecka.

(akta kontroli str. Tom I str. 308-348, akta kontroli str. Tom II str. 1-52)

9. W wewnątrzszkolnych zasadach oceniania brak było odrębnych uregulowań dotyczących oceniania osiągnięć edukacyjnych uczniów cudzoziemców. W przypadkach dostosowania programu do potrzeb i możliwości uczniów dostosowywano również sposoby oceniania uczniów (opisano w pkt 3 niniejszego wystąpienia).

(akta kontroli str. Tom II str. 53-73)

10. Do egzaminu zewnętrznego ósmoklasisty w roku szkolnym 2021/2022 zostało zgłoszonych 96 uczniów, w tym czterech cudzoziemców, wszyscy z Ukrainy, w tym jeden uczeń uczęszczający do Szkoły przed wybuchem wojny.

Z dostosowania formy²⁷ egzaminu skorzystało trzech uczniów, a z dostosowania warunków²⁸ skorzystało czterech uczniów z Ukrainy, z tym, że uczeń przybyły przed wojną skorzystał tylko z wydłużonego czasu egzaminu.

Uczniowie z Ukrainy korzystali w 2022 r. z dostosowania warunków i form egzaminów zewnętrznych na podstawie spełniania warunku określonego w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa²⁹.

W roku szkolnym 2022/2023 (do dnia zakończenia kontroli) do egzaminu zewnętrznego z dostosowaniem warunków i/lub form zdawania egzaminu zostało zgłoszonych siedmiu uczniów. Przystąpiło do niego pięciu uczniów, ponieważ dwóch uczniów opuściło Szkołę przed terminem egzaminów.

Rada pedagogiczna wyraziła pozytywną opinię dot. dostosowania warunków i form zdawania egzaminów w 2023 r. dla wszystkich uczniów cudzoziemców, których zgłoszono (do dnia zakończenia kontroli) z dostosowaniem w Systemie Informatycznym Obsługującym Egzaminy Ogólnokształcące (SIOEO).

(akta kontroli Tom II str. 74-126)

11. Dyrektor Szkoły nie wspomagał organizacji Szkoły przez placówkę dyplomatyczną lub konsularną kraju pochodzenia uczniów cudzoziemców ani stowarzyszenia kulturalno-oświatowego danej narodowości, ani nauki języka i kultury kraju ich pochodzenia. W wyjaśnieniach podał, iż *placówka nie współpracowała, ani nie zawierała porozumienia w sprawie wspomagania przez placówkę dyplomatyczną lub konsularną kraju pochodzenia uczniów cudzoziemców ani stowarzyszenia kulturalno-oświatowego danej narodowości.*

(akta kontroli Tom II str. 126-127)

12. Dzieciom z Ukrainy zapewniono pomoc ze strony osób władających językiem ich kraju pochodzenia. W Szkole zatrudniono trzy osoby w charakterze pomocy nauczyciela/asystenta kulturowego i tak: jedną osobę od 1 kwietnia 2022 r. do 31 marca 2023 r.³⁰, kolejne dwie osoby od 17 października 2022 r. i od 12 kwietnia 2023 r., z którymi były podpisane umowy do 23 czerwca 2023 r.

Do Szkoły w latach 2020-2022 uczęszczali tylko uczniowie z Ukrainy³¹, w roku szkolnym 2022-2023 przybyło *dwóch* uczniów z Białorusi, którzy rozpoczęli naukę we wrześniu 2022 r., jednakże nie zatrudniono dla nich pomocy nauczyciela.

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że Szkoła *nie zatrudniała pomocy nauczyciela władającego językiem białoruskim, gdyż organ prowadzący nie przewidział środków na ten cel. Ponadto kontakt w przypadku obydwu uczniów zarówno z rodzicami jak i z dziećmi nie był problemem, gdyż obie rodziny przebywały już od dłuższego czasu w naszym kraju i komunikowały się bardzo dobrze w języku polskim.*

(akta kontroli Tom II str. 128-146)

²⁷ Dostosowany arkusz.

²⁸ Np. możliwość korzystania ze słownika dwujęzycznego w wersji papierowej lub elektronicznej, wydłużenie czasu zgodnie z treścią komunikatów dyrektora CKE (dot. egzaminu w 2022 r.).

²⁹ Dz.U. z 2023 r., poz. 103 ze zm.

³⁰ Osoba zrezygnowała z pracy w szkole ponieważ otrzymała ofertę stałego zatrudnienia w innym miejscu.

³¹ 2020/2021 – pięciu uczniów, 2021/2022 – sześciu uczniów.

13. Środki przewidziane w planie finansowym Szkoły na doskonalenie zawodowe nauczycieli w latach 2020-2023 (w zł), w układzie plan (po zmianach) i wydatki (wykonane), wynosiły odpowiednio:

- 26 773,00 / 24 983,00 zł,
- 20 500,00 / 20 500,00 zł,
- 46 219,00 / 46 213,90 zł,
- 15 626,00 / 4 593,00 zł (do 30 czerwca 2023 r.).

Z powyższych środków finansowano m.in. szkolenia Rady Pedagogicznej, Kongres pedagogów i psychologów szkolnych oraz studia podyplomowe.

W latach 2020-2023 nauczyciele nie składali wniosków na dofinansowanie związane z doskonaleniem zawodowym związanym z pracą z uczniem cudzoziemskim. Wobec powyższego Dyrektor nie wnioskował do organu prowadzącego o dodatkowe środki na ten cel.

Z ankiety przeprowadzonej wśród 37 nauczycieli prowadzących zajęcia z uczniami cudzoziemcami w roku szkolnym 2022/2023, dotyczącej informacji zapewnienia przez dyrektora możliwości doskonalenia zawodowego nauczycielom pracującym z uczniami z zagranicy wynika, że w latach 2021-2023:

- 7 osób widziało potrzebę organizacji przez Szkołę szkoleń w zakresie pracy z uczniem cudzoziemcem,
- 9 osób zgłaszało potrzebę szkoleń,
- 16 osób nie widziało potrzeby organizacji szkoleń³²,
- 13 osób brało udział w doskonaleniu zawodowym,
- 15 osób nie brało udziału, ponieważ takich szkoleń nie było,
- 5 osób było nieobecnych,
- 3 osoby z własnej inicjatywy i na własny koszt uczestniczyły w doskonaleniu zawodowym, 19 osób sporadycznie uczestniczyło w takich szkoleniach, zaś wcale nie uczestniczyło 15 osób.

Nauczyciele najczęściej uczestniczyli w szkoleniach online/kursy e-learning - 23 osoby, konferencjach przedmiotowo – metodycznych - 2 osoby i warsztatach - 1 osoba.

Nauczyciele³³ pracujący z uczniami cudzoziemcami brali udział w doskonaleniu zawodowym i tak:

- w 2020 r.: w szkoleniu *ABC emocji, czyli jak rozmawiać z dzieckiem o emocjach*, w warsztatach *Be Happy – nowy cykl do nauki języka angielskiego w edukacji wczesnoszkolnej* oraz w webinarze *Cudzoziemski uczeń i nauczyciel w publicznym przedszkolu, szkole i placówce oświatowej*;
- w 2021 r.: w e-szkoleniach: *Uczeń cudzoziemski i powracający z zagranicy - jak pomóc w integracji i rozwijaniu sprawności uczenia się w języku polskim (2)*, w szkoleniach: *Uczeń cudzoziemski i powracający z zagranicy; Skuteczna komunikacja z uczniami, Uczeń cudzoziemski i powracający z zagranicy – jak pomóc w integracji i rozwijaniu sprawności uczenia się w języku polskim, Kryzys i frustracja jako szansa na rozwój (2)*, w :szkoleniach online: *Komunikacja z uczniami; Nowi w nowej szkole, Integracja klasy w środowisku stacjonarnym* oraz w webinarze: *Solidarni z Ukrainą*.
- W 2022 r.: w warsztatach: *Wsparcie uczniów z Ukrainy* oraz w *Warsztatach z udziałem młodzieży z Obwodu Lwowskiego - Urban Lab Rzeszów - Integracja młodzieży polskiej z ukraińską*, w cyklu szkoleń: *Język ukraiński a język polski; Podstawowe zwroty przydatne w kontaktach z dziećmi i rodzicami; „Fałszywi przyjaciele”, czyli słowa, które mogą nas wprowadzić w błąd; „Uczę polskiego jako obcego” - bezpłatne spotkania dla nauczycieli*; w webinarach: *Jak wspierać*

³² Pozostałe osoby nie udzieliły odpowiedzi (dotyczy całej ankiety).

³³ We wszystkich przypadkach po jednym nauczycielu, oprócz oznaczonych w nawiasie (2).

i przywracać poczucie bezpieczeństwa dzieci i jak rozmawiać o wojnie; Dzieci i młodzież w obliczu wojny w Ukrainie. Jak rozmawiać z uczniami? Czy rozmawiać? O czym rozmawiać? Jak pracować z klasą?; Jak motywować dziecko do pracy; Trening odporności psychicznej dla dzieci i młodzieży; Jak motywować dziecko do pracy? oraz Webinarium edukacyjne programu wielokulturowego Razem w klasie (2), w szkoleniach: Rysunek dziecka jako pomoc w diagnozie; Jak rozmawiać z dziećmi o wojnie; Zasady korzystania przez uczniów cudzoziemskich z nauki i opieki w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach oświatowych; Ukraińskie dziecko w polskim przedszkolu i szkole, Pandemia malkontentstwa (2); w szkoleniach online: Trudne czasy tworzą silnych ludzi; Konflikt Ukraina - Rosja w kontekście gospodarczym; System edukacji w Ukrainie; Podstawy języka ukraińskiego dla nauczycieli - przydatne zwroty w pierwszych kontaktach z dzieckiem; Atak na Ukrainę. Jak wspierać uczniów, budować relacje w klasach wielokulturowych oraz zapobiegać dyskryminacji; Depresja nastolatka, jak rozpoznać i jak pomóc; Porozumienie bez przemocy (NVC) wg Marshalla Rosenberga, Jak współpracować z uczniami, rodzicami oraz innymi nauczycielami oraz w e-konferencji Emocje w procesie edukacji.

- W 2023 r. (do 28 lutego) w szkoleniu Rozmowa o obecnych potrzebach i wyzwaniach Ukrainy na dzień 24 lutego 2023 r. oraz webinarze Adaptacja dzieci i młodzieży z Ukrainy.

(akta kontroli str. Tom II str.146-148, 184-270, 330-333)

14. Plany finansowe obowiązujące w Szkole w latach 2020-2023 nie wyodrębniły wydatków na pomoce dydaktyczne dla cudzoziemców poza rokiem 2022, w którym utworzono plan na wydatki „książki i pomoce dydaktyczne” w kwocie 5 000,00 zł.

Środki wydatkowano na zakup pomocy dydaktycznych dla cudzoziemców, t.j. podręczników i ćwiczeń dla uczniów oraz słowników polsko-ukraińskich i tak odpowiednio w latach 2020-2021 wydano 668,25 zł i 470,25 zł na podręczniki i ćwiczenia, w 2022 r. wydano 7 551,29 zł na podręczniki i ćwiczenia oraz słowniki i w 2023 r. (do 31 marca) 206,79 zł na ćwiczenia i słowniki.

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że *nauczyciele zgłaszali potrzeby do dyrektora Szkoły w zakresie pomocy w tłumaczeniach w kontaktach z rodzicami oraz uczniami. Również zgłaszali potrzeby w zakresie zaopatrzenia placówki w słowniki językowe w związku z kształceniem dzieci z zagranicy. Potrzeby te były rozwiązywane na bieżąco (zakup słowników, zatrudnienie asystentów-tłumaczy) i nie były omawiane na posiedzeniach Rady Pedagogicznej.*

Nauczyciele korzystali z pomocy dydaktycznych³⁴ zakupionych przez Szkołę w 19 przypadkach, w 11 uznając je za wystarczające do pracy z uczniem cudzoziemcem. W 17 przypadkach nauczyciele korzystali z pomocy dydaktycznych zorganizowanych przez siebie.

(akta kontroli str. Tom II str. 149-270)

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia pozytywnie warunki realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych wobec dzieci cudzoziemców. W Szkole zapewniono zajęcia z języka polskiego i zapewniono im wsparcie psychologiczno-pedagogiczne.

Programy nauczania zostały dostosowane przez nauczycieli do możliwości uczniów cudzoziemców. Zasady oceniania uczniów były dla wszystkich jednakowe.

³⁴ Informacje uzyskane z 37 ankiet przeprowadzonych wśród nauczycieli.

3. Nadzór pedagogiczny dyrektora szkoły nad zajęciami dla dzieci cudzoziemców.

Opis stanu faktycznego

1. Dyrektor w planach nadzoru pedagogicznego ujął i zrealizował obserwacje zajęć w klasach, w których uczyli się uczniowie cudzoziemcy. W latach szkolnych 2019/2020 przeprowadzono dwie, w 2020/2021 i 2021/2022 po cztery obserwacje.

(akta kontroli str. Tom II str. 271-283)

2. W planie nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2021-2022 zaplanowano dwie obserwacje diagnozujące w klasach, w których byli uczniowie cudzoziemcy. Obserwacje zajęć zostały przeprowadzone, jednakże w sprawozdaniu dyrektora z nadzoru pedagogicznego za wspomniany rok nie zapisano informacji i wniosków z jej przeprowadzenia.

Dyrektor wyjaśnił, że te *dwie obserwacje diagnozujące w klasach, w których byli uczniowie cudzoziemcy zostały ujęte w dzienniku elektronicznym. Obserwacje te nie zostały ujęte w sprawozdaniu z nadzoru pedagogicznego dyrektora szkoły ponieważ wnioski z przeprowadzonego nadzoru i obserwacji opracowuje się całościowo dla ogółu przeprowadzonych obserwacji.*

W planie nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2022/2023 Dyrektor Szkoły uwzględnił wnioski wynikające z realizacji planu nadzoru wynikające z realizacji planu nadzoru pedagogicznego roku szkolnym 2021/2022 w zakresie problematyki kształcenia cudzoziemców i tak m.in.: pomoc w wyrównaniu braków wynikających z doświadczonych niepowodzeń edukacyjnych, przygotowanie do efektywnego uczestnictwa w życiu klasy i szkoły, odpowiednie kreowanie sytuacji edukacyjnych umożliwiających nawiązanie pozytywnych kontaktów społecznych, podejmowanie działań integrujących w zespole klasowym, budowanie systemu wartości wspólnego dla ucznia i społeczności szkolnej.

(akta kontroli str. Tom II str. 284-324)

3. W roku szkolnym 2021/2022 nie modyfikowano Programu profilaktyczno-wychowawczego³⁵, gdyż odsetek uczniów cudzoziemców przyjętych do Szkoły nie przekraczał 10%. W roku szkolnym 2022/2023, w związku ze wzrostem liczby przyjmowanych uczniów cudzoziemców³⁶ (z Ukrainy), pomimo nie przekraczania nadal 10% odsetka uczniów cudzoziemców, w programie wprowadzono zmiany obejmujące działania związane m.in. z: integracją uczniów i rodziców pochodzenia ukraińskiego z polską społecznością Szkoły, doskonaleniem kompetencji nauczycieli do pracy z uczniami przybyłymi z zagranicy, w szczególności z Ukrainy, udostępnianiem informacji o możliwościach różnorodnego wsparcia, rozpoznaniem potrzeb i zagrożeń uczniów z Ukrainy wynikających z ich sytuacji kryzysowej, aby przeciwdziałać sytuacjom konfliktowym, wspieraniem uczniów – cudzoziemców w pokonywaniu trudności z wcześniejszym kształceniem za granicą oraz różnicami kulturowymi, w tym uczniów z Ukrainy w szczególności z powodu sytuacji kryzysowej w jakiej się znaleźli, umożliwienie uczniom z zagranicy (w szczególności z Ukrainy) używanie słowników lub translatorów. Celem szczegółowym programu było posługiwanie się językiem polskim wśród uczniów cudzoziemskich (zwłaszcza przybyłych z Ukrainy) pozwalającym na zminimalizowanie trudności w nauce.

(akta kontroli str. Tom II str. 325-329)

³⁵ Dalej: program.

³⁶ Wzrost do 8,8% w stosunku do liczby uczniów w szkole.

Stwierdzone
nieprawidłowości

OCENA
CZĄSTKOWA

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia prowadzony nadzór pedagogiczny, w wyniku którego formułowano wnioski/rekomendacje w zakresie spraw dotyczących uczniów cudzoziemców. Zmodyfikowano również szkolny program profilaktyczno-wychowawczy pomimo, że przyjęto mniej niż 10% uczniów cudzoziemców w stosunku do liczby uczniów w Szkole.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, nie przedstawia uwag i wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Rzeszów, dnia 28 lipca 2023 r.

Kontroler
Barbara Lew
Starszy inspektor k.p.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
Dyrektor
Wiesław Motyka

/-/

/-/

